2) Καταδικάζει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

Pescatore Due Bahlmann

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 17 Μαρτίου 1983.

Κατ' εντολή του γραμματέα

H. A. Rühl

Κύριος υπάλληλος διοικήσεως

Ο πρόεδρος του δευτέρου τμήματος

P. Pescatore

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ SIR GORDON SLYNN ΠΟΥ ΑΝΑΠΤΥΧΘΗΚΑΝ ΣΤΙΣ 3 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1983 [1]

Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

Η Control Data Belgium NV SA (στο εξής «η προσφεύγουσα») είναι κατά εκατό τοις εκατό θυγατρική εταιρεία της Control Data Corporation, μιας αμερικανικής εταιρείας, η οποία μαζί με τον όμιλο των θυγατρικών της κατασκευάζει υπολογιστές. Η προσφεύγουσα έχει το αποκλειστικό προνόμιο να εισάγει τους υπολογιστές αυτούς στο Βέλγιο προς επαναπώληση ή διάθεση με το σύστημα της χρηματοδοτικής μισθώσεως. Το 1980 το Université libre de Bruxelles και το Vrije Universiteit Brussel συμφώνησαν να μισθώσουν από την προσφεύγουσα δύο υπολογιστές με τα στοιχεία Control Data-Cyber 170-720 και 170-750 αντίστοιχα για χρόνο ίσο με την περίοδο που θεωρείται ότι διαρκεί η αποτελεσματική χρησιμοποίησή τους.

Τα δύο πανεπιστήμια υπέβαλαν στις 6 Αυγούστου 1980 αίτηση προς τις βελγικές τελωνειακές αρχές με την οποία της ζητούσαν την ατελή εισαγωγή των δύο αυτών υπολογιστών (μεταξύ των οποίων δεν γίνεται διάκριση σε ό,τι αφορά την παρούσα υπόθεση) σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου (ΕΟΚ) 1978/75, της 15ης Ιουλίου 1975 (ΕΕ ειδ. έκδ. 02/002, σ. 87) όπως τροποποιήθηκε από τον κανονισμό ΕΟΚ 1027/79, της 31ης Μαΐου 1979 (ΕΕ ειδ. έκδ. 02/007, σ. 223) και τον κανονισμό 2784/79 της Επιτροπής, της 13ης Δεκεμβρίου 1979, (ΕΕ είδ. έκδ. 02/008, σ. 8). Οι βελγικές αρχές δεν ήταν σε θέση να αποφασίσουν αν οι υπολογιστές αυτοί ήταν επιστημονικά όργανα ή συσκευές ή αν υπήρχαν όργανα ή συσκευές αντίστοιχης επιστημονικής αξίας που να

1 — Μετάφραση από τα αγγλικά.

κατασκευάζονται στην Κοινότητα. Κατά συνέπεια παρέπεμψαν την αίτηση στην Επιτροπή σύμφωνα με το άρθρο 7 του κανονισμού 2784/79 για να καθορίσει αν οι υπολογιστές «που χρησιμοποιούνται για την έρευνα, εκπαίδευση και την εσωτερική διοίκηση, ιδίως δε στον τομέα της φυσικής υψηλής ενέργειας, της φυσικής του πλάσματος, της θερμοδυναμικής, των καθαρών μαθηματικών, των δημόσιων έργων, της ηλεκτρικής και πυρηνικής μηχανικής, μπορούν ή όχι να θεωρηθούν ως επιστημονικές συσκευές και, στην περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, αν συσκευές αντίστοιχης επιστημονικής αξίας κατασκευάζονται στην Κοινότητα».

Αντιρρήσεις για την ατελή εισαγωγή των υπολογιστών αυτών προέβαλαν τρία κράτη μέλη, η Ιρλανδία, οι Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο και τα τρία με το επιχείρημα ότι δεν επρόκειτο για επιστημονικά όργανα ή συσκευές, το δε τελευταίο και με το πρόσθετο επιχείρημα ότι παρόμοιος υπολογιστής μπορούσε να θρεθεί στην Κοινότητα. Η Επιτροπή, κατά συνέπεια, παρέπεμψε το ζήτημα σε επιτροπή εμπειρογνωμόνων που λειτουργεί στα πλαίσια της Επιτροπής Τελωνειακών Ατελειών, η οποία σε συνεδρίασή της, τον Ιούνιο του 1981, έκρινε ότι οι υπολογιστές αυτοί δεν έχουν «επιστημονικό χαρακτήρα».

Η Επιτροπή, στις 10 Αυγούστου 1981, με απόφαση που απευθύνεται στα κράτη μέλη και φέρει τον αριθμό 81/692/ΕΟΚ αποφαίνεται ότι οι υπολογιστές «δεν έχουν αντικειμενικά χαρακτηριστικά που να τους καθιστούν κατάλληλους για επιστημονική έρευνα», ότι «συσκευές του είδους αυτού χρησιμοποιούνται κυρίως για την άσκηση μη επιστημονικών δραστηριοτήτων» και ότι η χρησιμοποίησή τους από τα πανεπιστήμια δεν αρκεί να τους προσδώσει το χαρακτήρα επιστημονικών συσκευών και επομένως δεν μπορούν να εισαχθούν ατελώς ως επιστημονικές συσκευές.

Με προσφυγή που άσκησε στις 20 Νοεμβρίου 1981, βάσει του άρθρου 173 της συνθήκης ΕΟΚ, η προσφεύγουσα ζητεί από το Δικαστήριο να ακυρώσει την απόφαση της Επιτροπής.

Οι σχετικές νομοθετικές διατάξεις μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

α) Ο κανονισμός 1798/75 αφού αναφέρει ότι για να διευκολυνθεί η ελεύθερη ανταλλαγή ιδεών και η επιστημονική έρευνα πρέπει να εισάγονται «κατά το δυνατό» ατελώς αντικείμενα εκπαιδευτικού και επιστημονικού χαρακτήρα, καθώς και ότι η συμφωνία της Φλωρεντίας, που υπογράφτηκε το 1952 υπό την αιγίδα της UNESCO και η οποία έχει επικυρωθεί από τα περισσότερα κράτη μέλη προβλέπει τη χορήγηση παρόμοιων ατελειών, ορίζει στο άρθρο 3 ότι πέραν των αντικειμένων που αναφέρονται ότι μπορούν να εισαχθούν ατελώς, «επιστημονικά όργανα και συσκευές» τα οποία δεν αναφέρονται ρητώς και τα οποία «εισάγονται αποκλειστικώς για εκπαιδευτικούς σκοπούς ή για καθαρή επιστημονική έρευνα μπορούν να εισαχθούν ατελώς από τα αναφερόμενα ιδρύματα (στα οποία δεν υπάρχει αντίρρηση ότι περιλαμβάνονται και τα δύο πανεπιστήμια)» εφόσον αντικείμενα αντίστοιχης επιστημονικής αξίας δεν κατασκευάζονται στην Κοινότητα.

Στην υπόθεση 72/77, *Universiteitskliniek, Utrecht,* κατά *Inspecteur der invoerrechten en accijnzen, Utrecht* (1978) ECR σ. 189, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι με τον όρο «επιστημονικά όργανα ή συσκευές»

νοούνται τα όργανα εκείνα ή οι συσκευές που διαθέτουν τα αντικειμενικά εκείνα χαρακτηριστικά που τις καθιστούν ιδιαίτερα κατάλληλες για καθαρή επιστημονική έρευνα, αλλ' ότι ο σκοπός αυτός πρέπει να εκτιμάται αντικειμενικά, βάσει αυτών και μόνο των χαρακτηριστικών, χωρίς το γεγονός ότι τα όργανα ή συσκευές χρησιμοποιούνται στη βιομηχανία ή σε άλλους τομείς για εμπορικούς σκοπούς να αρκεί για να αποκλείσει τον επιστημονικό τους χαρακτήρα κατά την έννοια του κανονισμού, εφόσον πληρούνται οι άλλες προϋποθέσεις που προβλέπει ο κανονισμός.

6) Στις 26 Νοεμβρίου 1976 υπογράφτηκε στο Ναϊρόμπι ένα πρωτόκολλο σχετικό με τη συμφωνία της Φλωρεντίας με σκοπό τη διευκόλυνση της εισαγωγής αντικειμένων εκπαιδευτικού και επιστημονικού χαρακτήρα. Στο πρωτόκολλο η διάταξη που όριζε ότι οι συσκευές εισάγονται ατελώς μόνο εφόσον προορίζονται «αποκλειστικά» για εκπαιδευτικούς σκοπούς ή «καθαρή» επιστημονική έρευνα αντικαταστάθηκε με διάταξη η οποία προβλέπει ότι οι επιστημονικές συσκευές εισάγονται ατελώς εφόσον δεν προορίζονται για εμπορικούς σκοπούς.

γ) Ο κανονισμός 1027/79 του Συμβουλίου, αναγνωρίζοντας ότι σκοπός του πρωτοκόλλου είναι να επεκτείνει τις δασμολογικές απαλλαγές σε προϊόντα τα οποία μέχρι τώρα δεν απολάμβαναν τέτοιων απαλλαγών και ότι η κοινοτική νομοθεσία πρέπει να τροποποιηθεί για να εναρμονιστεί προς τις διατάξεις του πρωτοκόλλου, στο βαθμό που συμβιβάζονται με τους στόχους της Κοινότητας, προέβη σε σημαντική τροποποίηση του άρθρου 3 του κανονισμού 1798/75. Από 1ης Ιανουαρίου 1980 μπορούν να εισάγονται ατελώς επιστημονικά όργανα και συσκευές, που δεν αναφέρονται ειδικώς, και τα οποία προορίζονται για ιδρύματα (στα οποία περιλαμβάνονται και τα δύο πανεπιστήμια) εφόσον «εισάγονται αποκλειστικά για μη εμπορικούς σκοπούς». Στα πλαίσια της εφαρμογής του άρθρου αυτού ως «επιστημονικό όργανο ή συσκευή» θεωρείται «κάθε όργανο ή συσκευή το οποίο κατά τα αντικειμενικά του τεχνικά χαρακτηριστικά και τα αποτελέσματα που αυτό επιτρέπει να επιτευχθούν, είναι κατάλληλο αποκλειστικώς ή κυρίως για την πραγματοποίηση επιστημονικών δραστηριοτήτων».

δ) Το άρθρο 5 του κανονισμού 2784/79 της Επιτροπής βαίνει ακόμη μακρύτερα. Ως «αντικειμενικά τεχνικά χαρακτηριστικά» οργάνου ή επιστημονικής συσκευής «νοούνται εκείνα, τα οποία ως εκ της κατασκευής του εν λόγω οργάνου ή συσκευής, ή ως εκ των εφαρμογών στις οποίες χρησιμοποιήθηκε σε σχέση με ένα όργανο ή επιστημονική συσκευή συνήθους τύπου, επέτρεψαν σ' αυτό να πραγματοποιήσει επιδόσεις υψηλού επιπέδου, οι οποίες δεν απαιτούνται για την εκτέλεση εργασιών βιομηχανικής ή εμπορικής εκμεταλλεύσεως». Στην περίπτωση που δεν είναι δυνατόν να καθοριστεί σαφώς, βάσει των αντικειμενικών τεχνικών του χαρακτηριστικών, ότι ένα όργανο είναι επιστημονικό όργανο προβλέπεται «έρευνα των σκοπών για τους οποίους χρησιμοποιείται γενικά στην Κοινότητα» το συγκεκριμένο όργανο. Αν αποδειχτεί ότι το όργανο χρησιμοποιείται «κυρίως» για επιστημονικούς σκοπούς, θεωρείται ότι έχει επιστημονικό χαρακτήρα.

Η αναφορά του Δικαστηρίου στην υπόθεση *Utrecht* στα αντικειμενικά χαρακτηριστικά του οργάνου πρέπει στο εξής να εννοείται

υπό το φως του ορισμού των «αντικειμενικών τεχνικών χαρακτηριστικών» που περιέχεται στον τελευταίο αυτό κανονισμό.

Η Επιτροπή προβάλλει, καταρχάς, ένσταση απαραδέκτου της προσφυγής.

Υποστηρίζει, πρώτον, ότι η απόφαση δεν αφορά ατομικά την προσφεύγουσα, έστω και αν την αφορά άμεσα, κατά την έννοια του άρθρου 173 της συνθήκης. Η απόφαση αφορά όλες τις συσκευές του ιδίου τύπου που εισάγονται στην Κοινότητα και είναι δεσμευτική για όλα τα κράτη μέλη. Πρέπει, επομένως, να θεωρηθεί μάλλον ως απόφαση in rem παρά ως απόφαση in personam. Επίσης, η προσφεύγουσα δεν ανήκει σε μια καθορισμένη και εξατομικευμένη κατηγορία, σύμφωνα με τον ορισμό που έχει δώσει το Δικαστήριο σε μια σειρά από αποφάσεις του. Ειναι απλώς μια εταιρεία μέλος ομίλου θυγατρικών, η μητρική των οποίων κατασκευάζει και εμπορεύεται στην Κοινότητα τους υπολογιστές αυτούς. Κατά τη διάρκεια ισχύος της αποφάσεως της Επιτροπής, μπορεί να δοθεί σε άλλες εταιρείες το δικαίωμα εισαγωγής υπολογιστών ή ακόμα η μητρική εταιρεία να ιδρύσει άλλες θυγατρικές και να τους παραχωρήσει το δικαίωμα εισαγωγής. Η απόφαση αφορά κατά τρόπο άμεσο και ατομικό μόνο τη μητρική εταιρεία. Κατά συνέπεια, η ενδεδειγμένη διαδικασία στην περίπτωση αυτή ήταν να προσβληθεί η απόφαση ενώπιον των δελγικών δικαστηρίων, ενέργεια η οποία δεν έγινε.

Δεν μπορώ να δεχτώ τους ισχυρισμούς αυτούς. Υπάρχουν διάφοροι τύποι υπολογιστών που έχουν κατασκευαστεί για διαφορετικούς σκοπούς, μια δε απόφαση για ένα συγκεκριμένο τύπο μπορεί να μην αφορά καθόλου το προϊόν ενός άλλου κατασκευαστού. Η υπόθεση αυτή είναι εντελώς διαφορετική από εκείνη στην οποία ενδιαφερόμενοι ήταν πωλητές και αγοραστές γεωργικών προϊόντων. Είναι πολύ πιθανό η προσφεύγουσα να είναι απλώς μέλος ενός ομίλου ο οποίος να αναπτύσσει τις δραστηριότητές του επί κοινής δάσεως που ελέγχεται από τη μητρική εταιρεία. Τίποτα δεν μας επιτρέπει να υποθέσουμε ότι παρεχόταν άδεια εισαγωγής προϊόντων σε τρίτες εταιρείες, θεωρώ δε ως ιδιαίτερα τεχνικό και νομικίστικο το να στηριχτούμε, στην παρούσα υπόθεση, στην αυτόνομη νομική προσωπικότητα της προσφεύγουσας. Κατά τη γνώμη μου η εταιρεία αυτή είναι το ίδιο άμεσα και ατομικά ενδιαφερόμενη όσο και η μητρική εταιρεία. Στην παρούσα περίπτωση υπάρχουν χαρακτηριστικά που προσιδιάζουν αποκλειστικά στην εταιρεία και περιστάσεις που τη διαφοροποιούν από άλλα πρόσωπα υπό την έννοια των αποφάσεων του Δικαστηρίου όπως επί της υποθέσεως *Plaumann* κατά *Επιτροπής* (1963) ECR 95 στη σ. 107.

Κατά δεύτερο λόγο η καθής υποστηρίζει στο υπόμνημα αντικρούσεώς της ότι η απόφαση αυτή δεν αντιπροσωπεύει την απόληξη της διαδικασίας, κατά το μέτρο που αυτή αφορά την προσφεύγουσα. Είναι μια εσωτερική πράξη της Κοινότητας και των κρατών μελών: τελική πράξη είναι η πράξη των δελγικών αρχών με την οποία εφαρμόζεται η απόφαση. Προσθέτει, ότι το σημείο αυτό δεν «τονίστηκε» όσο έπρεπε κατά την προφορική διαδικασία. Κατά τη γνώμη μου αυτό δεν σημαίνει εγκατάλειψη του ισχυρισμού αυτού, αλλά απλώς ρεαλιστική αναγνώριση της μικρής πειστικής του αξίας. Πράγματι, η απόφαση αυτή αντιπροσωπεύει την κατάληξη της διαδικασίας, σε ό,τι αφορά την Επιτροπή, η οποία δεν είχε να εκδώσει άλλη απόφαση ως προς την αίτηση αυτή. Θα ήταν υπερβολικό να συναχθεί από τις αποφάσεις του Δικαστηρίου σχετικά με την προϋπόθεση αυτή, ότι το γεγονός πως πρέπει να ακολουθήσει απόφαση των εθνικών αρχών στερεί από την

απόφαση της Επιτροπής το χαρακτήρα της ως τελικής αποφάσεως, ακόμα και στην περίπτωση που οι εθνικές αρχές εφαρμόζουν αυτόματα την απόφαση της Επιτροπής. Ανεξάρτητα από το αν θα ήταν καλύτερο να ασκηθεί η προσφυγή αυτή κατά της πράξεως των βελγικών αρχών περί εφαρμογής της αποφάσεως της Επιτροπής ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, θεωρώ ότι υπάρχει στην παρούσα περίπτωση απόφαση της Επιτροπής κατά την έννοια του άρθρου 173.

Κατά συνέπεια, η προσφυγή είναι, κατά τη γνώμη μου, παραδεκτή.

Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι παραλήψεις διαδικασίας καθώς και τυπικές παραλήψεις καθιστούν την απόφαση άκυρη.

Καταρχάς, υποστηρίζει ότι η απόφαση δεν έχει επαρκή αιτιολογία κατά παράβαση του άρθρου 190 της συνθήκης. Επαναλαμβάνει, παπαγαλιστί, επιχειρήματα που προβλήθηκαν σε αριθμό παρόμοιων υποθέσεων στις οποίες δεν είχε γίνει δεκτή η ατελής εισαγωγή υπολογιστών και στις οποίες οι σχετικές αποφάσεις είχαν ανεπαρκή αιτιολογία. Συνέπεια αυτού είναι ότι δεν υπάρχουν επιχειρήματα που να μπορούν να πείσουν την προσφεύγουσα και το Δικαστήριο ότι η Επιτροπή ενήργησε στηριζόμενη σε κατάλληλα στοιχεία και ακολουθώντας ορθό συλλογισμό. Σε κανένα από τα επί μέρους επιχειρήματα δεν δίνεται απάντηση: κανένα από τα πραγματικά στοιχεία που παρέχονται σε 50σέλιδο υπόμνημα των βελγικών αρχών δεν σχολιάζεται.

Η προσφεύγουσα υποστηρίζει, επίσης, ότι δεν υπήρχε λόγος ή ότι δεν υπήρχε επαρκής λόγος να ζητήσει από την Επιτροπή να δώσει εξηγήσεις, να απαντήσει στις εναντίον της αιτιάσεις, ή να γνωρίσει η Επιτροπή τον τρόπο σκέψεως που ακολούθησε. Η διαδικασία που ακολουθήθηκε διαφέρει τόσο έντονα από τη διαδικασία που ακολουθείται όταν προβάλλονται παραβιάσεις των άρθρων 85 και 86 της συνθήκης, ώστε να μπορεί να λεχθεί ότι η προσφεύγουσα αποστερήθηκε από τα ουσιωδέστερα δικονομικά της δικαιώματα και εγγυήσεις. Έστω και αν γίνει δεκτό ότι η Επιτροπή ακολούθησε κατά γράμμα τη διαδικασία που προβλέπουν οι κανονισμοί, η επιείκεια επέβαλε, λαμβανομένων υπόψη των ειδικών συνθηκών της προκειμένης υποθέσεως, να ενημερωθεί η προσφεύγουσα για τις απόψεις που βαίνουν εναντίον της και να της δοθεί η δυνατότητα να απαντήσει.

Δεν νομίζω ότι η απόφαση εκδόθηκε κατά τρόπο που να μπορεί να θεωρηθεί ικανοποιητικός. Πρόκειται για σημαντική υπόθεση η οποία προετοιμάστηκε προσεκτικά και αιτιολογήθηκε γραπτώς κατά τρόπο πλήρη με σκοπό την υποβολή της στις βελγικές αρχές. Διακυβεύονται σημαντικά ποσά δασμών. Οι τροποποιήσεις που έγιναν το 1979 στους κανονισμούς είναι σχετικά νέες, η δε Επιτροπή δεν εξήγησε ούτε την απόφασή της, ούτε τη στάση της, ούτε ανέφερε τα κριτήρια που υιοθέτησε, ούτε απάντησε σχετικά με τα προβαλλόμενα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των δύο υπολογιστών. Κατά τη γνώμη μου, θα ήταν καλύτερα να το είχε πράξει. Ωστόσο, νομίζω ότι είναι δυνατόν να διακρίνουμε, πίσω από τις αυστηρές εκφράσεις που χρησιμοποιούνται, τους βασικούς λόγους που εξηγούν την απόφαση. Ανεξάρτητα από το αν η Επιτροπή έχει δίκαιο ή όχι, οι λόγοι αυτοί είναι α) ότι δεν αποδείχτηκε η ύπαρξη των αντικειμενικών χαρακτηριστικών (αυτών δηλαδή που αναφέρονται στο άρθρο 5 του κανονισμού 2784/79)· β) ότι είναι γεγονός πως παρόμοιοι υπολογιστές χρησιμοποιούνται κυρίως για μη επιστημονικές δραστηριότητες· γ) ότι το γεγονός πως μπορούν να χρησιμοποιηθούν

στην περίπτωση αυτή για επιστημονικούς σκοπούς δεν αρκεί για να προσδώσει επιστημονικό χαρακτήρα στις συσκευές.

Ως προς το δεύτερο επιχείρημα, είναι σαφώς εσφαλμένος ο συλλογισμός, και στο τέλος και η προσφεύγουσα διευκρινίζει ότι δεν ακολούθησε το συλλογισμό αυτό, ότι επειδή έχει προβλεφθεί μια καλύτερη διαδικασία για άλλα είδη υποθέσεων, η διαδικασία που θεσπίζουν οι εν λόγω κανονισμοί είναι ελαττωματική σε βαθμό που να μπορεί να επέμβει το Δικαστήριο. Σύμφωνα με τα δεδομένα της παρούσας υποθέσεως, δεν νομίζω ότι η προσφεύγουσα είχε δικαίωμα προφορικής ακροάσεως (ούτε, όπως γνωρίζω, ζήτησε ακρόαση) ή ότι μπορεί να ισχυριστεί πως δεν της δόθηκε η ευκαιρία να αναπτύξει τις απόψεις της. Το υπόμνημα στο οποίο υποστηρίζεται ως απαραίτητη η λεπτομερής αιτιολογία της αποφάσεως περιέχει όλα τα επιχειρήματα υπέρ της απόψεως της προσφεύγουσας. Επίσης, έστω και αν η προσφεύγουσα δεν γνώριζε από τη λακωνική διατύπωση προηγούμενων αποφάσεων, τους ακριβείς λόγους για τους οποίους αποκλείστηκαν άλλοι υπολογιστές, είναι προφανές ότι αντιλήφθηκε τελικά πως η γενική πολιτική της Επιτροπής είναι να μην αποδέχεται την ατελή εισαγωγή υπολογιστών παρά μόνο εφόσον είναι ενσωματωμένοι σε άλλα όργανα τα οποία σαν σύνολο μπορούν εύλογα να θεωρηθούν ως επιστημονικά.

Υπάρχουν περιπτώσεις που αποφάσεις αυτού του είδους πρέπει να λαμβάνονται γρήγορα και, επομένως, η διαδικασία για τη λήψη τους πρέπει να διαμορφωθεί κατάλληλα. Αυτό όμως δεν συμβαίνει στην προκειμένη περίπτωση και θα ήταν προτιμότερο αν είχαν δοθεί στην προσφεύγουσα οι απαντήσεις στα ειδικά θέματα που είχε θίξει. Τελικά, όμως, είναι προφανές ότι η Επιτροπή χρησιμοποίησε τη μέθοδό της «όλους στο ίδιο καλάθι», δεν έχω δε πειστεί ότι η προσφεύγουσα ζημιώθηκε από το γεγονός ότι δεν της κοινοποιήθηκαν λεπτομερώς οι αντιρρήσεις στα ζητήματα που είχε θίξει.

Κατά συνέπεια, αν και το γεγονός αυτό δεν με ικανοποιεί σε ό,τι αφορά τον πρώτο λόγο, νομίζω ότι δεν είναι σωστό να ακυρωθεί η απόφαση της Επιτροπής για έναν από τους δύο αυτούς λόγους.

Η κύρια αιτίαση που προβάλλει η προσφεύγουσα είναι ότι οι υπολογιστές αυτοί είναι επιστημονικά όργανα ή συσκευές και ότι η Επιτροπή κακώς εκτίμησε τα πραγματικά περιστατικά και έδωσε λανθασμένη κατεύθυνση στην έρευνά της αποφασίζοντας ότι δεν είναι. Ενώ άλλοι κατασκευαστές παράγουν υπολογιστές για εμπορική ή βιομηχανική χρήση ο όμιλος Control Data ειδικεύτηκε στους υπολογιστές που είναι ειδικά κατασκευασμένοι για υψηλής αποδόσεως χρησιμοποίηση στην επιστημονική έρευνα. Τόσο το «hardware», η βασική δηλαδή δομή του υπολογιστή, καθώς και το πρόγραμμα εφαρμογής του (software), έχουν μελετηθεί για εργασίες υψηλής ταχύτητας και μεγάλης ακρίβειας. Ο μηχανικός εξοπλισμός (hardware) που έχει κατασκευαστεί για τους ειδικούς αυτούς επιστημονικούς σκοπούς δεν μπορεί να τροποποιηθεί, ή μάλλον μπορεί να τροποποιηθεί μόνο με πολύ μεγάλη δυσκολία. Ενώ από τον υπολογιστή που χρησιμοποιείται για εμπορικούς σκοπούς απαιτείται κυρίως να υπακούει στις εντολές του χειριστή, να επεξεργάζεται στοιχεία μέσα στον υπολογιστή και να πραγματοποιεί σχετικά απλούς μαθηματικούς υπολογισμούς, οι υπολογιστές για τους οποίους πρόκειται πραγματοποιούν ιδιαίτερα περίπλοκους μαθηματικούς υπολογισμούς και μικρή μόνο επεξεργασία στοιχείων-λέξεων. Μπορούν να χρησιμοποιούν είτε πολύ μεγάλα είτε πολύ μικρά ψηφία τα οποία δεν έχουν σημασία για εμπορικές χρήσεις. Οι μονάδες, δηλαδή οι ομάδες ηλεκτρο-

νικών κυκλωμάτων των υπολογιστών Cyber είναι μεγαλύτερες και επομένως μπορούν να χρησιμοποιούν μεγαλύτερα ψηφία. Οι μονάδες αυτές είναι απαραίτητες για μαθηματικούς ή επιστημονικούς υπολογισμούς αλλά είναι μεγαλύτερες από τα μικρά ψηφία που χρησιμοποιούνται στις εμπορικές συναλλαγές. Υπάρχει, επίσης, μια σημαντική διαφορά μεταξύ των δυο τύπων που έγκειται στο γεγονός ότι η κεντρική μονάδα των υπολογιστών είναι συνδεδεμένη μόνο με τη μνήμη της μηχανής και δεν μπορεί να λάβει απευθείας εντολές από εξωτερικές πηγές δεδομένου ότι διακόπτεται, στην περίπτωση αυτή, η λειτουργία του υπολογιστή. Για τις επιστημονικές εργασίες χρησιμοποιείται μια γλώσσα προγραμματισμού διαφορετική από εκείνη που χρησιμοποιείται για εμπορικές χρήσεις όπου περισσότερο από το ψηφίο επικρατεί η λέξη. Προσκομίστηκαν αποδείξεις για το είδος των ερευνών που μπορεί να πραγματοποιήσει στη μελέτη της συμπεριφοράς των ηλεκτρονίων, του πλάσματος και των φυσικών μορίων, καθώς και στην πρόβλεψη του καιρού. Η ταχύτητα των υπολογιστών είναι τόση ώστε μπορούν, για παράδειγμα, να επιλύουν σε λίγα λεπτά ή ώρες εξισώσεις για τις οποίες μεμονωμένοι επιστήμονες θα χρειάζονταν έτη. Μπορούν, για παράδειγμα, να υπολογίσουν ή να προγνώσουν μαθηματικά τη συμπεριφορά των ατόμων κατά τρόπο που θα ήταν πολύ δύσκολο, αν όχι αδύνατο, να γίνει σύμφωνα με την πειραματική φυσική. Υποστηρίζεται ότι χωρίς τη δυνατότητα πραγματοποιήσεως υπολογισμών και συγκρίσεων με μεγάλη ταχύτητα πολλές από τις σύγχρονες επιστημονικές έρευνες θα ήταν, αν όχι αδύνατες, τουλάχιστον πολύ καθυστερημένες. Ο υπολογιστής Cyber μπορεί ακόμα να χρησιμοποιηθεί για διοικητικής φύσεως εργασίες (και στην προκειμένη περίπτωση χρησιμοποιείται κατά 5 ή 7 % της λειτουργίας του), η χρησιμοποίησή του όμως για τέτοιου είδους καθήκοντα είναι δύσκολη και μη αποτελεσματική, γίνεται δε διότι τα πανεπιστήμια κατέχουν ήδη τους υπολογιστές και θα ήταν αδικαιολόγητο να προμηθευτούν έναν υπολογιστή εμπορικού τύπου αποκλειστικά για την εκτέλεση αυτού του είδους των εργασιών, έστω και αν ένας εμπορικού τύπου υπολογιστής θα ήταν πολύ πιο αποτελεσματικός.

Στην πραγματικότητα, η Επιτροπή δέχεται ότι οι υπολογιστές έχουν την ικανότητα να επιτελούν πολύπλοκους υπολογισμούς, είναι δε ιδιαίτερα κατάλληλοι για επιστημονικούς υπολογισμούς. Όσο μεγαλύτερη είναι η ικανότητα του υπολογιστή, τόσο ευκολότερα ο υπολογιστής επιτελεί πολύπλοκους υπολογισμούς, είναι δε παραδεκτό ότι πρόκειται για τους μεγαλύτερους διαθέσιμους υπολογιστές. Εξάλλου, η Επιτροπή αποκρούει τους ισχυρισμούς, τους οποίους προβάλλει η προσφεύγουσα, ότι η μηχανική κατασκευή (hardware) που προσανατολίζεται στη λέξη και η αριθμητική κυμαινόμενης υποδιαστολής είναι ειδικά χαρακτηριστικά των υπολογιστών Cyber και υποστηρίζει ότι, αντίθετα, είναι κοινά χαρακτηριστικά όλων των υπολογιστών. Εκείνο που πραγματικά καθορίζει την επιστημονική χρήση ενός υπολογιστή είναι το πρόγραμμα εφαρμογής τους (software), γεγονός που αποδεικνύει ότι ο μηχανικός εξοπλισμός του υπολογιστή δεν συνιστά επιστημονική συσκευή. Οι εν λόγω υπολογιστές μπορούν να χρησιμοποιήσουν τόσο το γλωσσικό σύστημα που χαρακτηρίζεται από το ψηφίο (Fortran, Formula Translation), όσο και τα συστήματα που χαρακτηρίζονται κυρίως από τη λέξη (Cobol, Common Business Oriented Language). Επί πλέον, με το σύστημα Fortran μπορούν να εκτελεστούν καθαρά διοικητικής φύσεως εργασίες, ώστε ο υπολογιστής αυτός να μπορεί μάλλον να χαρακτηριστεί ως «ανεξάρτητη υπολογιστική μηχανή ικανή να εκτελεί πράξεις με μεγάλη ταχύτητα, σχεδιασμένη για ένα ευρύ φάσμα υπολογισμών και διοικητικών εφαρμογών και όχι μόνο για μια ειδική μορφή επιστημονικής έρευνας».

Σε ό,τι αφορά την ερμηνεία των κανονισμών η Επιτροπή θεωρεί ως «ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο» ότι οι υπολογιστές δεν είναι «όργανα» διότι δεν μπορούν να χρησιμεύσουν για τη μέτρηση, την απο-

κάλυψη, τη μεταποίηση ή την επεξεργασία μιας διαστάσεως ή ενός φυσικού χαρακτηριστικού. Πρόκειται για ένα «τεχνικό εργαλείο όπως, για παράδειγμα, μια αθροιστική μηχανή». Ένα επιστημονικό όργανο θα πρέπει να είναι σε θέση να χειρίζεται φυσικά χαρακτηριστικά με σκοπό την εκτέλεση πειραμάτων, οι υπολογιστές όμως μπορούν να χειρίζονται μόνο ψηφία και όχι φυσικά χαρακτηριστικά.

Νομίζω ότι το επιχείρημα αυτό είναι αδύνατο να γίνει δεκτό. Παρόμοιος περιορισμός δεν μπορεί να συναχθεί ούτε από την τρέχουσα σημασία της λέξεως ούτε από οποιοδήποτε στοιχείο των κανονισμών. Μηχανολογικές κατασκευές που είναι σε θέση να επιλύουν πολύπλοκες μαθηματικές εξισώσεις είναι κατά τη γνώμη μου «όργανα» ή τουλάχιστον «συσκευές».

Υποστηρίχτηκε, ακόμα, ως το γενικότερο και βασικότερο επιχείρημα της Επιτροπής, ότι οι υπολογιστές δεν είναι επιστημονικά όργανα. Αυτό δεν σημαίνει, απλώς, ότι οι υπολογιστές όπως αυτοί για τους οποίους πρόκειται στην παρούσα υπόθεση δεν είναι επιστημονικά όργανα, αλλά ότι οι υπολογιστές γενικά δεν είναι επιστημονικά όργανα. Όπως αντιλαμβάνομαι ο ισχυρισμός της Επιτροπής σημαίνει ότι οι υπολογιστές δεν μπορούν, κατά την ερμηνεία των κανονισμών, να θεωρηθούν επιστημονικά όργανα. Τα επιστημονικά όργανα πρέπει να μπορούν να χειρίζονται φυσικές ιδιότητες με σκοπό την εκτέλεση πειραμάτων. Οι υπολογιστές δεν μπορούν να χειριστούν φυσικές ιδιότητες παρά μόνο ψηφία. Κατά συνέπεια, δεν μπορούν, προφανώς, να θεωρηθούν επιστημονικά όργανα. Η Επιτροπή «δεν αρνείται τη συμβολή των υπολογιστών στην επιστημονική έρευνα», αλλά υποστηρίζει ότι οι υπολογιστικές πράξεις έχουν μάλλον βοηθητικό χαρακτήρα στον επιστημονικό τομέα. Αποτελεί σταθερή πρακτική της Επιτροπής να επιτρέπει την ατελή εισαγωγή των υπολογιστών μόνο όταν είναι ενσωματωμένοι σε ένα μηχανολογικό εξοπλισμό που σαν σύνολο μπορεί να θεωρηθεί ως επιστημονικό όργανο.

Θεωρώ, ότι και αυτός ο ισχυρισμός δεν μπορεί να γίνει δεκτός. Στην παρούσα περίπτωση δεν εξετάζεται τι σημαίνει «επιστημονικό όργανο» στην κοινή γλώσσα ή σε κάποια άλλη ειδική περίπτωση, αλλά ποια είναι η σημασία του όρου στους κανονισμούς. Ο κανονισμός 1027/79 διευκρινίζει ότι *οιοδήποτε* όργανο ή συσκευή, που κατά τα αντικειμενικά του τεχνικά χαρακτηριστικά και τα αποτελέσματα που επιτρέπει να επιτευχθούν είναι κατάλληλο αποκλειστικά ή κυρίως για την πραγματοποίηση επιστημονικών δραστηριοτήτων, είναι επιστημονικό όργανο ή συσκευή κατά την έννοια του άρθρου 3 του εν λόγω κανονισμού. Θεωρώ ότι δεν είναι δυνατό να υποστηριχτεί ότι μια μηχανή που μπορεί να επιλύει ιδιαίτερα πολύπλοκες μαθηματικές εξισώσεις και υπολογισμούς με υψηλή ταχύτητα δεν μπορεί, από νομικής απόψεως, να θεωρηθεί ως επιστημονικό όργανο, όπως δεν μπορεί να υποστηριχτεί ότι επειδή ένα παιδί μπορεί να χρησιμοποιήσει ένα μικροσκόπιο για να παρατηρήσει φυσικά αντικείμενα, ως ελεύθερη ενασχόληση, τα μικροσκόπια δεν μπορούν για το λόγο αυτό να θεωρηθούν επιστημονικά όργανα. Εκείνο που πρέπει να εξετάζεται σε κάθε περίπτωση, από τη στιγμή που διαπιστώνεται ότι «η μονάδα» είναι όργανο ή συσκευή, είναι αν συντρέχουν οι άλλες προϋποθέσεις του ορισμού του άρθρου 3 του κανονισμού 1027/79 και του άρθρου 5 του κανονισμού 2784/79.

Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι επειδή οι υπολογιστές μπορούν να χρησιμοποιηθούν πέρα από την έρευνα για διδασκαλία και για την επιτέλεση εσωτερικών διοικητικών καθηκόντων, πρέπει μάλλον να θεωρηθούν ως μηχανές «γενικής χρήσεως» παρά ως επιστημονικά όργανα. Θεωρώ ως εσφαλ-

μένη χρήση του όρου να χαρακτηρίζεται ως γενικής χρήσεως ή γενικού σκοπού όργανο εκείνο το οποίο έχει σχεδιαστεί και προορίζεται για μια συγκεκριμένη χρήση, ιδιαίτερα κατάλληλο για τη χρήση αυτή και κυρίως χρησιμοποιούμενο για τη χρήση αυτή, για μόνο το λόγο, όπως συμβαίνει στην παρούσα περίπτωση, ότι χρησιμοποιείται, έστω και χωρίς αποτελεσματικότητα και μόνο για το 7 % του χρόνου λειτουργίας του, για την εκτέλεση άλλων καθηκόντων. Πιστεύω ότι δεν είναι δυνατό να αποκλειστεί ο χαρακτηρισμός ενός υπολογιστή ως επιστημονικού οργάνου, κατά την έννοια του κανονισμού, για το λόγο και μόνο ότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί και χρησιμοποιείται σε περιορισμένη έκταση, για διαφορετικούς σκοπούς. Ένα τέτοιο συμπέρασμα θα αντέβαινε και προς την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση *Utrecht* που προανέφερα στις παρούσες προτάσεις μου.

Αν και η «επιστημονική» και «εμπορική» χρήση μού φαίνεται ότι από γλωσσικής απόψεως δεν καλύπτουν το συνολικό πεδίο των χρήσεων ενός υπολογιστή, πρέπει να τονιστεί ότι για να χαρακτηριστεί ένα όργανο ως επιστημονικό πρέπει:

α) να έχει εισαχθεί αποκλειστικά για μη εμπορικούς σκοπούς·

β) να προορίζεται για ιδρύματα που ασχολούνται «κυρίως» με την εκπαίδευση και την επιστημονική έρευνα·

γ) να είναι όργανο το οποίο,

i) κατά τα αντικειμενικά του τεχνικά χαρακτηριστικά, όπως αυτά τα χαρακτηριστικά προκύπτουν από την κατασκευή του οργάνου ή της συσκευής, μπορεί να επιτελέσει επιδόσεις υψηλότερου επιπέδου από εκείνες που απαιτούνται κανονικά για βιομηχανικές και εμπορικές χρήσεις, και

ii) καθιστά δυνατή την επίτευξη αποτελεσμάτων που προσφέρονται κύρια ή αποκλειστικά για επιστημονική δραστηριότητα.

Νομίζω ότι δεν υπάρχουν αντιρρήσεις για το ότι οι υπολογιστές αυτοί έχουν εισαχθεί αποκλειστικά για μη εμπορικούς σκοπούς· αν τυχόν υπάρχουν προτείνω την απόρριψη των αντιρρήσεων αυτών. Εφόσον παρέχεται, προφανώς, η άδεια στα πανεπιστήμια να εισάγουν ατελώς επιστημονικά όργανα, ακόμα και για άλλους σκοπούς, είναι επίσης σαφές ότι τα πανεπιστήμια θεωρούνται ότι ασχολούνται «κυρίως» με την εκπαίδευση και την επιστημονική έρευνα. Άρα συντρέχουν οι προϋποθέσεις των παραγράφων α) και β).

Λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι η Επιτροπή δέχεται ότι οι υπολογιστές είναι σε θέση να πραγματοποιήσουν πολύπλοκους υπολογισμούς και ότι είναι «ιδιαίτερα κατάλληλοι για επιστημονικούς υπολογισμούς» καθώς και του ότι δεν αμφισβητείται η δυνητική και πραγματική χρήση των υπολογιστών αυτών, για την οποία δεν είναι κατάλληλοι ορισμένοι άλλοι τύποι υπολογιστών, νομίζω ότι μπορεί σαφώς να συναχθεί στην προκειμένη περίπτωση ότι είναι «ικανοί» (όχι «αποκλειστικά ικανοί») να επιτύχουν επιδόσεις υψηλότερες από εκείνες που *κανονικά* απαιτούνται για βιομηχανική και εμπορική χρήση.

Απομένει το ζήτημα αν λόγω των χαρακτηριστικών αυτών και των αποτελεσμάτων που επιτρέπουν να επιτευχθούν οι υπολογιστές αυτοί είναι «κυρίως» κατάλληλοι για επιστημονικές δραστηριότητες. «Κυρίως κατάλληλοι» δεν σημαίνει «αποκλειστικά κατάλληλοι»· «επιστημονικές δραστηριό-

τητες» είναι δε ευρύτερες κατά τη γνώμη μου από «επιστημονική έρευνα». Παραβλέπω τη λέξη «αποκλειστικά» παρά το επιχείρημα ότι μπορεί κάτι να είναι αποκλειστικά κατάλληλο για ένα σκοπό ακόμα και αν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως «μη κατάλληλο» και με δυσχέρειες για έναν άλλο σκοπό, εφόσον αν ο υπολογιστής δεν είναι «κυρίως κατάλληλος για» επιστημονικές δραστηριότητες δεν μπορεί να είναι «αποκλειστικά κατάλληλος για» αυτές.

Από τα αποδεικτικά στοιχεία που διαθέτει το Δικαστήριο δεν νομίζω ότι μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι δεν πληρούται η προϋπόθεση γ), ότι δηλαδή η Επιτροπή κατέληξε σε ορθό συμπέρασμα.

Κανονικά, αν τα αποδεικτικά στοιχεία είναι αντιφατικά και δύσκολα επιτρέπουν να εκτιμηθεί αν η Επιτροπή κατέληξε σε ορθές εκτιμήσεις ως προς την ορθή ερμηνεία των κανονισμών και την ορθή εφαρμογή τους, νομίζω ότι θα ήταν εσφαλμένο να ακυρωθεί η απόφαση της Επιτροπής. Νομίζω ότι δεν είναι ορθό να αχθούμε προς την κατεύθυνση αυτή στην παρούσα περίπτωση. Η Επιτροπή επλανήθη από νομικής απόψεως (ως προς τη σημασία του όρου «όργανο», ως προς το αν οι υπολογιστές μπορούν να θεωρηθούν επιστημονικά όργανα και ως προς τις επιπτώσεις που έχει το γεγονός ότι μια μηχανή μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για άλλους περιορισμένους σκοπούς) και δεν ανατράπηκαν τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισε η προσφεύγουσα.

Νομίζω ότι η απόφαση αυτή πρέπει να ακυρωθεί.

Αν ο όρος «αντικειμενικά τεχνικά χαρακτηριστικά» δεν ερμηνευτεί με τον τρόπο που ερμηνεύτηκε θεωρώ αναγκαίο να ακυρωθεί η απόφαση της Επιτροπής χωρίς να κριθεί αν οι υπολογιστές αυτοί είναι επιστημονικά όργανα, δεδομένου ότι την κρίση αυτή μπορεί να την κάνει μόνο η Επιτροπή βάσει γνωμοδοτήσεως εμπειρογνωμόνων. Αυτό όμως δεν συμβαίνει στην προκειμένη περίπτωση. Υπάρχει ένας ορισμός και όπως σαφώς προέκυψε στην προκειμένη περίπτωση τα χαρακτηριστικά (για παράδειγμα η ταχύτητα και ο περίπλοκος χαρακτήρας των υπολογισμών), που οφείλονται στην κατασκευή του οργάνου (για παράδειγμα η σύνδεση της κεντρικής μονάδας με τη μνήμη και η αδυναμία «παρεμβάσεως» για να δοθούν από έξω εντολές, ο προσανατολισμός προς τη λέξη και το μέγεθος της χρησιμοποιούμενης λέξης, η αδυναμία της μηχανής να χρησιμοποιήσει το σύστημα Fortran και τα άλλα χαρακτηριστικά που ανέφερε ο δρ. Jackson κατά τις γραπτές παρατηρήσεις και την επ' ακροατηρίου διαδικασία) αποδεικνύουν ότι οι εν λόγω υπολογιστές μπορούν να έχουν πολύ υψηλότερες επιδόσεις από εκείνες που κανονικά απαιτούνται για βιομηχανικές και εμπορικές χρήσεις.

Αν και η Επιτροπή αμφισβητεί ορισμένους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας, νομίζω ότι κατ' ουσίαν έχει γίνει δεκτό ότι το μέγεθος και η κατασκευή των υπολογιστών αυτών τους καθιστά ικανούς να πραγματοποιούν περίπλοκους υπολογισμούς με μεγάλη ταχύτητα κατά τρόπο ιδιαίτερα κατάλληλο για επιστημονική έρευνα και κατά τρόπο που δεν είναι κανονικά απαραίτητος για βιομηχανική και εμπορική χρήση. Κατά συνέπεια νομίζω ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις α), β) και γ) και ότι η Επιτροπή επλανήθη τόσο ως προς την ερμηνεία όσο και ως προς την εφαρμογή

των κανονισμών και κατά συνέπεια και ως προς τη χρήση των εξουσιών που της έχουν παραχωρηθεί, απορρίπτοντας την αίτηση της προσφεύγουσας. Αν δεν είχα σχηματίσει την πεποίθηση αυτή, θα πρότεινα την ακύρωση της αποφάσεως για το λόγο ότι η Επιτροπή αντιμετώπισε εσφαλμένα τα προβλήματα που συνδέονται με την έκδοση της αποφάσεως αυτής και θα πρότεινα ότι η Επιτροπή πρέπει να επανεξετάσει την αίτηση υπό το φως των όσων ανέφερα.

Δεν αναφέρθηκα στο δεύτερο εδάφιο του άρθρου 5, παράγραφος 1, του κανονισμού 2784/79 διότι υπάρχει αμφισβήτηση ως προς τις χρήσεις που μπορούν να εξυπηρετήσουν άλλοι υπολογιστές του ίδιου τύπου. Αν η απόφαση ακυρωθεί για το δεύτερο από τους λόγους που ανέφερα παραπάνω, εναπόκειται στην Επιτροπή να αποφασίσει, υπό το φως των όσων ανέφερα, αν πληρούται η προϋπόθεση του δεύτερου εδαφίου εφόσον η Επιτροπή δεν είναι σε θέση να προσδιορίσει σαφώς, βάσει των αντικειμενικών χαρακτηριστικών τους (όπως αυτά έχουν οριστεί), αν οι υπολογιστές αυτοί μπορούν να θεωρηθούν ως επιστημονικά όργανα ή συσκευές.

Σκοπίμως άφησα τελευταίο το γεγονός ότι η Επιτροπή αναφέρθηκε σ' ένα έγγραφο εργασίας, με ημερομηνία 12 Φεβρουαρίου 1980, της Επιτροπής Τελωνειακών Ατελειών, περί εφαρμογής του κανονισμού 1798/75, όπως αυτός τροποποιήθηκε, και του κανονισμού 2784/79. Έστω και αν αναγνωρίσω την αξία αυτών των εγγράφων εργασίας γι' αυτούς οι οποίοι υποβάλλουν αιτήσεις ή για όσους γενικά αφορούν οι κανονισμοί, δεν θεωρώ ενδεδειγμένο να χρησιμοποιηθεί το έγγραφο αυτό για την ερμηνεία των κανονισμών. Πάντως, δεν μεταβάλλει καθ' οιονδήποτε τρόπο, τις προτάσεις που ανέπτυξα παραπάνω. Συνοψίζω τις παρατηρήσεις του εγγράφου αυτού:

1.3.1. *Κανονικά* υπολογιστές οι οποίοι χρησιμοποιούνται *συνήθως* για την παραγωγή, για την εμπορική εκμετάλλευση της παραγωγής, για συνήθεις αναλύσεις ή για την πραγματοποίηση άλλων μη επιστημονικών σκοπών δεν εμπίπτουν στον ορισμό των επιστημονικών οργάνων. Αυτό, πάντως, σημαίνει ότι οι υπολογιστές μπορούν να θεωρηθούν ως επιστημονικά όργανα όταν χρησιμοποιούνται ως μέρος μιας επιστημονικής διαδικασίας.

1.3.2. Ορισμένα όργανα που βάσει της παραγράφου 1.3.1 αποκλείονται μπορούν «σε ορισμένες περιπτώσεις» να θεωρηθούν ως επιστημονικά όργανα όταν τους γίνονται «προσθήκες ή όταν υπόκεινται σε ουσιώδεις τροποποιήσεις που έχουν ως αποτέλεσμα να τα καταστήσουν ειδικώς κατάλληλα για την έρευνα και τη διδασκαλία». Αυτές οι τροποποιήσεις ή προσθήκες μπορούν, κατά τη γνώμη μου, να γίνουν είτε κατά τη διάρκεια της αρχικής κατασκευής είτε αργότερα αν επέλθουν αλλαγές σ' ένα διαφορετικού τύπου υπολογιστή που δεν ανταποκρίνεται στην ανωτέρω περιγραφή. Αν, όπως αντιλαμβάνομαι, ένας υπολογιστής είναι όργανο, θα ήταν αδικαιολόγητο να επιτραπεί η ατελής εισαγωγή του υπό τροποποιημένη μορφή και να αποκλειστεί ένας τύπος υπολογιστή ο οποίος εξαρχής είναι «ιδιαίτερα κατάλληλος» για ερευνητικούς και εκπαιδευτικούς σκοπούς. «Ιδιαίτερα κατάλληλος για» δεν σημαίνει «αποκλειστικά κατάλληλος για», ένα δε όργανο μπορεί να είναι ιδιαίτερα κατάλληλο για ένα σκοπό έστω και

αν είναι κατάλληλο και για κάποια άλλη χρήση.

ρακτήρα του επιστημονικού οργάνου.

1.3.3. Τέλος, ορισμένα όργανα μπορούν να εισαχθούν ατελώς αν είναι ενσωματωμένα σ' ένα σύνολο, το οποίο σφαιρικά εξεταζόμενο ενέχει το χαΔεν νομίζω ότι οι ειδικές εξαιρέσεις που προβλέπονται στις παραγράφους 1.3.2 και 1.3.3 έχουν το χαρακτήρα αποκλειστικών εξαιρέσεων από συνήθεις κανόνες.

Υπό το φως των ανωτέρω σκέψεων προτείνω την ακύρωση της αποφάσεως 81/692/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 10ης Αυγούστου 1981.